

DIRK SCHREUDER

Zelden of nooit heb ik een frons boven de ogen of een glimlach rond de mond van Dirk Schreuder gezien. Velen hielden hem dan ook voor een stabiel persoon op wie emoties geen vat leken te hebben. Voor diegenen is het evenwel altijd verborgen gebleven dat deze gelijkmoedigheid niet een aangeboren karaktertrek was, maar het fnuikende resultaat een zeer inperkende opvoeding.

Dirks vader was geboren in 1888. De grootste, nooit besproken ramp in diens jonge leven was de dood in 1902 van zijn enige, vier jaar jongere zusje. Dirks moeder was tien jaar jonger dan haar man. Na een vrij korte kennismakingstijd is het stel in mei 1925 getrouwd.

De eerste drie zwangerschappen van mevrouw Schreuder eindigden alle in de vijfde maand. De oorzaak was een voortijdige ontsluiting van de baarmoederhals. Hoewel gaaf en compleet, waren de onvolgroeide kinderen uiteraard niet levensvatbaar. Begin 1931 raakte ze voor de vierde maal in verwachting. Inmiddels waren de richtlijnen voor het verloskundige beleid bij deze aandoening flink aangescherpt. Vanaf de derde zwangerschapsmaand moest ze strenge bedrust houden, maar tot hun grote vreugde werd hun geduld rijkelijk beloond. Omstreeks de uitgerekende datum werd op 3 oktober 1931 hun "welgeschapen zoon" geboren. Op aandringen van vader Schreuder kreeg het kind de naam van de grootvader van moederszijde: Dirk.

Helaas werd in 1933 opnieuw een kind té vroeg geboren om levensvatbaar te zijn. Naar aanleiding van een ernstige complicatie na deze bevalling nam de huisarts het initiatief tot een indringend gesprek met het echtpaar. De kern van zijn boodschap bracht hij zonder omwegen: 'De gevaren van een

volgende zwangerschap zijn zo groot, dat deze als medisch onverantwoord moet worden beschouwd. U hebt het misschien zelf niet als zodanig ervaren, maar uw bloedverlies was zó aanzienlijk, dat ik voor uw leven heb gevreesd.'

'Ik merkte wel aan u dat de situatie ernstig was, maar dat er van levensgevaar sprake was, heb ik niet beseft,' zei de heer Schreuder geschrokken.

'Ik kan me helemaal niets herinneren van de geboorte en van wat er zich daarna heeft afgespeeld,' zei mevrouw Schreuder. 'Ik denk dat ik een aantal uren buiten kennis ben geweest. Het eerste wat me voor de geest staat, is een schoon bed en een bijna lege slaapkamer. Alleen u zat naast me en vertelde dat het kindje niet meer leefde, maar dat ik het goed maakte.'

'Dat durfde ik inderdaad te zeggen, omdat uw polsslag zich inmiddels fraai had hersteld. Maar wat heb ik in de rats gezeten! U bent gelukkig niet helemaal bewusteloos geraakt, al kan ik me heel goed voorstellen dat uw geheugenfunctie die eerste uren volledig was uitgevallen. Als u in het ziekenhuis had gelegen, zou men u wellicht een bloedtransfusie hebben toegediend. Een ziekenhuisopname kwam onder deze omstandigheden echter niet in aanmerking. Bij dergelijke hevige bloedingen moet namelijk een strikte bedrust in acht worden genomen. Het overtillen op een brancard alleen al, maar ook het horten en stoten van de ziekenwagen kan een verhevigend effect op de bloedingen hebben. Om sneller weer op krachten te komen, zal ik u joodijzer voorschrijven. Dat moet u ongeveer een half jaar gebruiken.' Nog diep onder de indruk van deze woorden, richtte de heer Schreuder zich tot de huisarts en zei met vaste stem: 'Ik zal er zorg voor dragen dat mijn vrouw niet weer zwanger wordt.'

De huisarts was nog niet de straat uitgereden, of de beide ouders hadden elkaar al toegezegd dat ze hun zoon nooit aan een vermijdbaar risico zouden blootstellen. Met deze afspraak was Dirks lot als extra kostbaar kind bezegeld.

Behalve tijdens de bezoeken aan het consultatiebureau werden contacten met andere baby's en peuters nagenoeg geheel ontweken en enkele jaren later was de afstand van een halve kilometer tot de dichtstbijzijnde kleuterschool voldoende reden om hem thuis te houden. De nadelen van het sociale isolement van hun zoon legde bij de overwegingen van de ouders hoegenaamd geen gewicht in de schaal.

Op 1 april 1938 was er echter geen keus meer. De leerplichtwet schreef voor dat de schoolcarrière van Dirk op deze dag moest beginnen. Gelukkig was de loopafstand naar het schoolgebouw slechts tweehonderd meter. Onwetend van de buikpijn van zijn moeder, liep Dirk die ochtend zonder een blik van aarzeling het recent opgeknapte klaslokaal binnen. Zijn hele leven zou de geur van een pas geschilderde ruimte de herinnering bij hem oproepen aan deze eerste stappen.

Aanvankelijk was het onderwijs voornamelijk gericht op het leren schrijven van cijfers en letters. Op de zeef van zijn geheugen is het verwerven van deze bijzondere bekwaamheid tenminste als enige blijven liggen. Tot de Tweede Wereldoorlog verliepen de jaren voor Dirk vrijwel rimpelloos. Zijn leerprestaties waren bovengemiddeld goed en, zonder speciale vriendjes te hebben, ging hij met vrijwel alle medeleerlingen kameradschappelijk om. Ook deed hij steeds met veel plezier mee aan de spelletjes op het schoolplein.

Zijn weetgierigheid kwam tegen de zomer van 1938 voor het eerst duidelijk aan het licht na de vondst van een metalen kokertje. Het vierkantige buisje had een lengte van ongeveer drie centimeter. Aan één zijde bevond zich een schuifje dat een opening in de wand kon afsluiten. Hoewel hij niet kon inzien hoe dit ongetwijfeld door een machine vervaardigde voorwerpje voor iemand enig nut zou kunnen hebben, besepte hij dat het niettemin met een bepaald doel moest zijn gemaakt. Dit bracht hem op de gedachte dat de machine die dit buisje gemaakt had, op zijn beurt ook weer door een machine vervaardigd moest